

ДО ПИТАННЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ**М.В. Орлик¹**

Поняття тіньової економіки фахівцями визначається неоднозначно. У зарубіжній літературі наводиться цілий ряд дефініцій, що у деталях мають розбіжності. Їхнє узагальнення, а також вивчення вітчизняного досвіду дають змогу окреслити межі тіньової економіки сферою діяльності визначеного контингенту, що займається напівлегальним чи цілком прихованим бізнесом. Продукція такого бізнесу не контролюється органами державної влади, не враховується офіційною статистикою, і з цих причин не може бути включеною у валовий внутрішній продукт, а головне - результати такого бізнесу не оподатковуються і не можуть бути джерелом поповнення державного бюджету.

Деякі вчені вважають, що тіньова економіка, пронизуючи макроструктуру і мікроструктуру економіки, виступаючи її складовою частиною і не підкорюючись регламентації чинного законодавства, нібито випадає зі сфери дії економічних законів. Насправді вона функціонує і розвивається за такими ж економічними законами, як і офіційна економіка.

Тіньова економіка не є якісно однорідною як за своїми структурними складовими, так і за кінцевими наслідками їхнього впливу на соціально-економічні процеси і відносини. Тому дуже важливо максимально чітко визначити її структуру, тобто з'ясувати, які найбільш характерні види економічної діяльності можуть включатися до складу тіньової економіки.

Світовий банк підрахував, що частка тіньової економіки становить 18% від світового ВВП. А TJN свідчить про те, що через приховування податків щороку світова економіка втрачає \$3 трлн.

Найвищий рівень тіньової економіки виявився в Болівії. Частка її тіньової економіки складає 66,1% від ВВП. Загалом сума грошей, яку країна втратила через неплатників податків складає \$3,7 млрд. Згідно із підрахунками TJN, тіньова економіка країни дорівнює 419% витрат на охорону здоров'я найбіднішої країни Південної Америки. Президент Ево Моралес намагався боротися з повальним ухилянням від сплати податків з боку корпорацій, але поки безуспішно. Зважаючи на те, що податкові надходження становлять лише 13,35% від ВВП країни, Болівія і раніше сильно залежала від кредитів інших країн та міжнародних організацій. Наразі країні треба погасити зовнішній борг у \$7 млрд. Ухиляння від сплати податків настільки поширене, що в шахрайстві було звинувачено навіть деякі державні компанії.

Частка тіньової економіки США становить 8,6% від ВВП, що в грошовому еквіваленті складає \$337 млрд. щороку. Хоча у відсотковому відношенні тіньова економіка США становить не надто велику частку економіки, проте США втрачає найбільшу з усіх країн світу суму грошей від несплати податків. Найбільше сприяє такій проблемі слабе законодавство щодо корпорацій.

Третьою за обсягами тіньової економіки в світі є Росія. Так, тіньова економіка в Росії становить 43,8% від ВВП, що дорівнює \$221 млрд. Відповідно до окремих досліджень 60% російських фірм є так званими "космонавтами" - фірмами, які створюються на короткий час та мають на меті приховування активів для ухиляння від сплати податків.

В Італії тіньова економіка складає 27% від ВВП (238 млрд.). Сама країна офіційно

¹ студ. Кіровоградський національний технічний університет

Науковий керівник: В.В.Зайченко, канд.наук з держ.упр., доц. Кіровоградський національний технічний університет

оцінює свою тіньову економіку в 17,5% від ВВП, що тим не менш означає втрату \$150 млрд. щороку. Ухилення від сплати податків часто є дуже разючим. Так, половина яхт більш як 10 метрів завдовжки в Італії зареєстрована на осіб, які мають річний прибуток менше \$26 тис. А в одному з італійських міст 42 власники Ferrari задекларували річний прибуток менше \$30 тис. У той час як боргова криза в країні загострюється уряд вживає заходів для боротьби з ухиленням від сплати податків. Серед них – рейди у яхт-клуби, гірськолижні курорти, та перевірка власників розкішних автомобілів. Навіть аргентинська зірка футболу Дієго Марадона виявився в центрі податкового скандалу. В Італії його звинувачують у несплаті податків у сумі \$50 млн. за часи його професійної кар'єри в Італії.

Ще одна країна Європи, яка має велику частку тіньової економіки – Греція. Так, прихована економіка становить 27,5% від ВВП, що дорівнює \$30 млрд. Грецькі податкові органи традиційно були і залишаються досить слабкими, а посадових осіб легко підкупити. Втім, з початку боргової кризи посадовців чекало розчарування. Уряд опублікував список з 4 тис 152 боржників, а низку великих бізнесменів було заарештовано під час рейдів.

Розмір тіньової економіки в Ірландії є відносно незначним -15,8% (9,9 млрд.), але останні ініціативи уряду країни можуть бути передвісником майбутніх проблем. Так, ірландський уряд вирішив цього року стягувати новий податок в розмірі \$ 130 з домогосподарства, щоб назбирати принаймні \$ 212 млн., які мали б допомогти державі погасити борговий тягар. Така податкова ініціатива спровокувала обурення громадськості, а 31 березня уряд визнав, що 50% домогосподарств просто відмовились платити цей податок. Мерфі назвав такий розвиток подій “абсолютно не дивним”.

Група економістів з Австрії опублікувала дослідження, присвячене обсягам тіньової економіки у 76 розвинених і країнах світу, що розвиваються. Рейтинг країн показує, який відсоток економіки держави перебуває у тіньовому секторі. Під тіньовою економікою дослідники розуміли як офіційно незареєстрованні доходи від легального бізнесу, так і прибутки від заборонених законом видів діяльності. За оцінкою дослідників, у промислово розвинених країнах “у тіні” в середньому 15 % офіційно названого обсягу валового національного продукту, а в тих, що розвиваються, - у середньому близько 33 %. З урахуванням цих цифр з офіційного світового ВВП, оцінюваного Міжнародним валютним фондом у 39 трлн. доларів, на частку “тіньовиків” припадає 9 трлн. доларів, тобто світова тіньова економіка прирівнюється за обсягами до офіційної економіки США.

Одним з найнебезпечніших наслідків розвитку тіньової економіки є криміналізація суспільства: збільшення кількості економічних злочинів, широкомасштабний розвиток організованої злочинності, що веде до втрати державою своїх регулювальних, контрольних та інших соціально важливих функцій.

Отже оцінювання причин виникнення, функціонування і розвитку тіньової економічної діяльності з моменту її зародження дотепер дозволили встановити, що в основі становлення і розвитку тіньової економіки лежать певні обмеження, що створюються державою з метою забезпечення виконання відповідних функцій. При цьому обмеження державою економічної діяльності і вимоги, що висуваються до неї, мають серйозні відмінності як у цільових настановах, функціях і в поставлених завданнях, так і в соціально-економічних наслідках їхньої реалізації.

Список літератури

1. “У Болівії, США та Росії найбільше ухиляються від сплати податків” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mobile.tyzhden.ua/post/47715>.